

Ацо Шопов,
председател на първото
издание на фестивала
„Стружки вечери
на поезията“
(1923 – 1982)

Ацо Шопов е едно от най-големите имена в литературата на Р. Македония, безспорен класик на съвременната македонска поезия. Яркия му поетичен талант се утвърждава в средата на 20 век, в рамките на бившата Югославска федерация, а скоро след това получава и широка международна известност. Смятан е за един от основоположниците на модерната македонска литература. Роден е на 20 декември 1923 г. в гр. Щип. Участвал във Втората световна война още като гимназист, а след нейния край завършва философия в Скопие. Бил е редактор на литературни списания и вестници. Дълги години е бил главен редактор и директор на издателство „Македонска книга“. Той е един от първите членове на Македонската академия на науките и изкуствата (от 1967 г.) и член-кореспондент на Сръбската ака-

демия на науките и изкуствата. Също така той е първият председател на Съвета на Стружки вечери на поезията и един от основателите му през 1961 г. Заемал е длъжностите: председател на Дружеството на писателите на Македония, председател на Съюза на литературните преводачи на Югославия и други.

От 1972 до 1976 г. е бил посланик в Сенегал. Лауреат е на най-престижните републикански и федеративни награди. Приживе издава 13 поетични книги – първата „Песни“ излиза през 1944 г., а последната „Дърво на хълма“ – през 1980 г. Прежеждал е Шекспир, Корней, Ростан, Леополд Седар Сенгор, Отон Жупанчич, Мирослав Кърлежа, Изет Сарайлич, Драгутин Тадиянович и др. Прежеждал е на македонски и поезията на Никола Вапцаров. Умира на 20 април 1982 г. след тежко боледуване.

РАЖДАНЕ НА СЛОВOTO

Възел на възел.
Камък върху камък.
Каменна гора
измръзнала.
Възел на възел.
Камък върху камък,
от камък и ние двамата.
Дими нощта.

Словото се отделя от тъмнината.
Син въглен му гори в утробата.
О, ти, който съществуваш, защо
не съществуваш,
небето люлееш,
земята въртиш.
О, ти, който съществуваш, защо
не съществуваш,
земята ечи под каменни плочи.
Иде, замаяно от своите смърти,
словото, което чупи всички слепоочия.
Възел на възел.
Камък върху камък.
Прокуден, своя гроб копая.
Отвори ме,
проклетийо,
ти, твърдино каменна,
да изгоря във въглена на словото,
да се стопя.

ТЪРСЯ СВОЯ ГЛАС

Търся своя глас в мълчанието диво на морето,
то се вкаменява.
Във жълтата пустиня на есента го търся,
тя раззеленява.
Моите ръце не са мои ръце
(моите ръце с пръст на месечина).
Моите очи не са мои очи
(моите очи, очи за далечина).
Моето слово е твърда вилица на времето,
което покълва в нивята със зъбите на семето.

КЪМ ГЪЛЪБА, КОЙТО КРЪЖИ НАД МОЯТА ГЛАВА

Гълъбе мой,
не кацай на моите очи.
На тия брегове откъснати ни един пристан няма.

Задълбай във всичките дълбочини,
полети над всичките височини
и дай виделина да вземам!
Гълъбе мой, очи аз вече нямам.

Не кацай на моето сърце!
Гълъбе мой, сърцето не е мое:
мини през всичките предели неизминати,
край всички живи, непознати, загинали.
Погледни всички самотни, всички разделени,
и всички ледени върхове, и всички ливади зелени,
и чуј –
докато твоео крило над тях уморено се вие –
как неспокойно във тях моето сърце бие!

Не кацай, гълъбе мой,
върни се пак във ятото.
Аз съм лодка, осъдена
на сблъсък с непознатото.

КАЖИ МИ: НЕБЕ

Кажу ми: Небе. Мое небе.
Кажу ми: Небе на тишината.
И аз, малко стебло в тъмната гора на кръвта,
аз ще се откъсна с цялата вековна немош,
и издигнат високо, високо, високо,
високо като топла човешка зеница,
ще стана небе, твое небе,
ще стана небе на една Денница.

Но не ми казвай, че съм слаб,
но не ми казвай, че съм немошен
и да погледна в очите на тревите,

но не ми казвай, че от всички треву
в мене шумят само най-крехките.
Скрий и премълчи днес истината
за едно мое по-днескашно утре.
Кажу ми: Небе. Мое небе.
Кажу ми: Небе на тишината.

МОЛИТВА ЗА ЕДНО ОБИКНОВЕНО, НО ОЩЕ НЕНАМЕРЕНО СЛОВО

Тялото мое те моли:
Намери слово, което прилича на обикновено дърво,
което прилича на длани овъглени и прародителски голи,
което е като непорочност във всяко моление първо.
За такoва слово тялото мое те моли.

Тялото мое те моли:
Намери слово, от което – щом с вик не ще рече –
неосъзнато кръвта започва да боли,
кръвта, която търси корито, за да тече,
за такoва слово тялото мое те моли.

Намери такoва истинско слово,
подобно на всички мирни пленници,
на оня вятър, оня развигор,
който буди сърните в нашите зеници.
Намери такoва истинско слово.

Намери слово на раждане, на оплакване,
намери такoва слово. И този храм,
затворен в своята древност и голям от чакане,
пред теб ще се отвори покорно и сам.
Намери слово на раждане, на оплакване.

ВТОРА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЯЛО

Това тяло, което лежи като мост между два бряга,
това тяло, което живее от приливите на твоите жалби –
ще бъде и утре, както и сега,
само с два белега повече, от две люти стрелби,
това тяло, което лежи като мост между два бряга.

Това тяло, което лежи като мост и отдавна търпеливо чака
да мине някой веселяк и да го пробуди пак...
за да заечи синьо от нежност със всеки извит лък,
това тяло, което лежи като мост и отдавна търпеливо чака.
Това тяло, което лежи като мост, някоя вълна да го плени,
за да улови във него своя забравен лък,
ще стане със всичките пробуждания и промени
на нереални желания истински светилник,
това тяло, което лежи като мост, някоя вълна да го плени.

ТРЕТА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЯЛО

Какво си: девойка, жена, майка? Какво си
ти, що бдиш пред този храм, във който с тишина се лекува
тялото мое, което молитвено бугува.
Светлина ли, мрак ли твоеето пристигане му носи.
Какво си: девойка, жена, майка, какво си?

Какво си ти, застанала със покой тъмен
пред това тяло, чийто глас със вой го гони
вятърът залутан под тайни небосклони,
чийто глас е жажда и вой на воя земен.
Какво си ти, застанала със покой тъмен?

Какво си ти: девойка, жена, майка,
ти – вкаменена пред входа на този храм
със мощно име: ПОБЕЖДАВАМ,
и това тяло възвишено издигна.
Какво си ти: девойка, майка, жена?

ЧЕТВЪРТА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЯЛО

Тука си, над това тяло, като смирено крило,
ти – толкова разумно – толкова студено щедра,
и желая аз да се помоля за онова, което вече е било,
защото бъднината във всички сърца е ведра.

Сплети ги тия светлини, това горене бяло,
тия светкавици, в тъмнина които спят,
обвий с тях днес това гордо изправено тяло,
все едно – като камшик или като бръшлян се вият.

Сплети ги във огромен белег, вкамени ги във вяра,
гай ми, гай тази светлина, с кошмара да я пия,
защото всичко онова, което потъмнява във моето Вчера,
аз като светло Утре във дълбини го крия.

ОСМА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЯЛО, ИЛИ
КОЙ ЩЕ ОСМИСЛИ ТАЗИ ЛЮБОВ

Под този меч,
под този меч на тишината,
под това отворено небе,
тези трепетлики,
лежи това безвъзвратно издължено тяло,
с око стреля в окото на вишните,
земята захлупва със чело.
Под този меч,
под този меч на тишината
кой ще осмисли тази непозната любов,
тази дума, липсваща в речника
на ежедневните срещи,
на ежедневните поздравя,
в отчаянието на изоставените,
в мира на погубените,
в гласа на влюбените.

Издължено безвъзвратно, лежи това тяло,
с око стреля в окото на вишните,
земята захлупва със чело.
Земьо, ти не си вече земя,

ти си кълбо надежда,
 черна от мъка, от сънища зелена,
 ти си око хвърлено във вселена.
 Кой ще осмисли тази непозната любов –
 преди това събуждане,
 преди това заспиване –
 това чудо във чудото,
 това завиване!

Изгължено безвъзвратно, лежи това тяло
 под този меч.

Под този меч на тишината,
 захлупва земята със чело,
 на рамо носи месечината.
 Готово, месечино, до века готово!
 В твоята препълнена пъстра мрежа,
 мрежа от страдания,
 в твоята препълнена пъстра мрежа,
 мрежа от страдания,
 в твоята мрежа от лъжи и измами,
 от притворства и сладки блънувания,
 от много надежди изгубени,
 няма вече място за никого,
 най-малко за тия, които са влюбени.
 Боли, месечино, нека боли.
 Болят твоите ребра изострени.
 Под тебе светът и ние сме голи.
 Току-що родени.

Кой ще осмисли тази непозната любов,
 преди това събуждане,
 преди това заспиване. –
 Това чудо във чудото,
 това завиване.

В ТИШИНА

Ако носиш нещо неизречено,
 нещо, което те притиска и пече,
 закопай го във дълбока тишина,
 тишината сама ще го изрече.

Славе Гьоргьо Димоски, сегашен председател на фестивала „Стружки вечери на поезията“

Славе Г. Димоски е роден през 1959 г. в с. Велестово, Охридско. Завършил е филология в Скопие. Автор е на поетичните книги: „Гравюри“ (1979), „Проект“ (1982), „Студен порив“ (1985), „Последните ръкописи“ (1988), „Страничен път“ (1991), „Предмети и аргументи“ (1994), „Анабаза“ (1994), „Форми на страстта“ (1999), „Тъмно място“ (2000). Пише и поезия за деца. Включен е в много антологии и преведен на много езици. Живее и твори във Велестово и Охрид.

ЗАВРЪЩАНЕ В ИТАКА

Отвъд се спускат мълнии, Итака е огън, който се хвърля в море. Сребърен дворец от приказките, опънато платно, пълно със вятър. Замислена сила във меча на Одисей, който се връща по звънкото ехо на съня, през мъглата, изкопана от извора. Тя е Пенелопа щастлива на водата, която под сърцето ѝ спи. Сега е стопено желязо на Хефестовата работилница. Друго тяло с отблясък на звезда. Итака е зелен скакалец, уловен във простора. Но пре-малка е тази почивка, която се таи във морето, която във облака гъст се таи, която кораба затваря в нажежените простори на слънцето.

ВЪЗХВАЛА НА ПРАХТА

За Св. Климент

Ключ за несъществуваща врата, за прахта.
 За тайното синьо, в което безкрайно кръжи птица.
 Прах, стаена между води, скали, вятър и вино.
 Господи, докъде се простира това око, което прощава!
 Докъде е дланта разпростряна!
 От висините небесни пада във пясъка златният клин.
 Прах. Прах вездесъща, Космогонийо!

КАИН И НОЩТА

Всичко стана заради
Тежката ноц.
Как така
Това насилие
Извърши.

Сега се връща
И черен и син
Без своето тяло.

Белязан, вече няма
Мир. Псуват го. Всички
Го осъждат. Няма

Място
Където да умре:

Клекнал
Във жежкия пясък,
Дърпа цицката
На старата майка;

Невидим,
Кръвта му бучи
Във ноцта. Задушва го
Светлата рампа.

Чува, не гласове –
Крачки...

ВСЯКА НОЩ
ОТВАРЯМ ПРОЗОРЕЦА

Всяка ноц
широко отварям прозореца
за птицата
за милата съседка.

После излизам.
Лесно ми е във небето
да събирам
падащите звезди.

Всеки ден повтарям същото:
Връщам се – И
веднага широко
отварям прозореца.

ПОСЛЕДНИТЕ РЪКОПИСИ

Изчерпвайки се влизам
в последните ръкописи
между кантара и сушата.

Срещу мене светът
се смалява
и ще се разпадне на прах.

Тишината. Празнотата и Етера
ги създава моето тяло.

Неразгадаемият глас е поставен
във платното на мрака.

Съскането на гумите
тихо, като пепелта
в гърлото се сипе
Немоц!?

(Сам, във бляскавия вик
И сигурен, че съм
Аз!)

REQUIEM

(в памет на баща ми Кирил)

Епизод от детството

Детството не съществуваше
а един облак оседлан
който по небето галопира

И един вятър който връзвах
за гърво и твоите ръце
и твоите ръце Тамко!

Детството не съществуваше
а стъпки по снега
по белия сняг

И един цвят който постоянно се
разтваряше
във снега и твоите очи
и твоите очи Тамко!

Детството не съществуваше
а един извор който постоянно
бълбукаше между скалите

И една птица която пееше на тръна
със бляскави и сияйни криле
И твоят глас
Твоят жив пламък!

ДЕТСТВО

топях се планините. извисявам се
над тях. имат подвижни лица
но мъчат. превръщат се във равнина.
ето я. вече я обхождам.

ЗИМУВАНЕ

Имам къща
Във сгъстения ритъм на вятъра
Тя е: Няма да я видиш

Имам къща
Във акустичната прецизност на вятъра
Тя: Тази която я няма

Имам къща във Януари
Изчезва под снежното поле

Тя е: Тази която я няма
Тя е: Няма да я видиш

Във сгъстения ритъм
Във акустичната прецизност на вятъра
Ще я чуеш

НОЩТА Е ЧЕРНА, LIEBE MARIJA

Ноцта е черна, Liebe Marija.
Чувам я, трепери. Черна е
Водата, която тече през моите
Пръсти. Ти си черна. Ноцта

Непрестанно се тресе. Взема те
И те връща. Ноцта
Се движи. Превръща те
В прах, която дишам.

Превръща те в голямо крило,
Кое то маха на хоризонта,
Превръщайки се в точка,
Liebe Marija

ТЪМНО МЯСТО

Слязох долу. Долу е тъмно място.
Господине, имате ли Пламък!
Госпожо, имате ли Вятър!

Долу е Господ. Дреме като бухал.
Господине, имате ли Господ!
А Вие, Госпожо – Дева Мария!

Слязох между Овидий и Данте.
Господине, Вие ли сте Река!
Госпожо, имате ли Вода!

Изгубих своята собствена нощ.
Господине, имате ли Планина!
Госпожо, донесете ми кон.

ЕСЕ: ГОЛГОТА

ангелът, гледайки от своята перспектива, и голгота се топи във текста. чуковете, звездеите, въжетата и кръстът стават малки зрънца пясък, които се нажежават на слънцето. непоносима е тази жега и за разпнатия иисус, който сам е зрънце пясък, отваря му се още една рана, невидима за другите зрънца. тя се пълни със вода. със дълбока и синя вода. от небето се спуска огромна гъба и цица водата, заедно със зрънцата пясък.
христос възкръсна!
не може да се каже, че ангелът тук нямаше никаква заслуга.

Санге Стойчевски

Санге Стойчевски е роден на 16. 09. 1948 г. в с. Студена Бара, Кумановско. Дипломира се във Философския факултет в Скопие. Пише поезия, литературна критика и есеистика. Бил е журналист и редактор в Македонското радио; редактор, главен и отговорен редактор, а после – директор и главен редактор на книгоиздателство „Македонска книга“ в Скопие; редактор в книгоиздателство „Мисла“. Бил е председател на Съвета и на Управлението на балканската конференция „Рацинови средби“. Сега работи в НУБ „Св. Климент Охридски“ в Скопие. Член е на Председателството на Македонския ПЕН-център, на Дружеството на писателите и на Съюза на литературните преводачи на Република Македония. Сега е уредник в сп. „Акт“, в сп. „Стремеж“ и във вестника на Македонския ПЕН-център. Председател е на Комисията за избор и реализация на проекта „Македонска книжовност“, финансиран от Министерството на културата на Македония, както и на проекта „Нобеловци“, обявен през 2009 г. Член е на Славянска литературна и артистична академия във Варна. Автор на поетичните книги: „Кралят на лебедите“, „Фенери из

мъглата“, „Златна клонка“, „Вечерня“, „Абор гора“, „Лов на отблясъци“, „Залив пред ясното“, „Есен във вселената“, „Кубоа“, „Кралицата от корицата“, „Скалд“, „Връв“, „(3)аум“, „Кошер“, „Лъскава прежда е свет“ и „Звездна юзда“.

Автор е също на 11 книги с критика и есеистика, на книгите с избрано „Главня“ (поезия), „Изобилието на празнотата“ (критика и есета), „Голямата буква“ (поезия), „Ягориди“ (поезия). Автор и съставител е и на няколко антологии. Негови книги са преведжани и публикувани на хърватски, румънски, английски, турски, на есперанто, сръбски и на български език. Сам той е издал и няколко преводни книги на автори от Полша, Хърватска, Албания, България. Носител на македонските награди: „Кочо Рацин“, „Григор Пърличев“, „Димитар Митрев“ и „Братя Миладинови“. Лауреат е и на наградите „Сребърно летящо перо“ от Третия Международен фестивал „Славянска презгърдка“, Варна' 2009 и носител на Почетна грамота на Министерството на културата на Република България за принос в развитието и популяризирането на българската култура.

СКАЛД*

Потъмня бръчка в небето
с тронав вид в края на зимата,
разпростряла се, невъзможно е
да я обхванеш в реч и тълкуване.

Може би беше заплаха към нас,
наложена с древния жест,
неотложно изстискава ни
и ни размества по сухи пътеки.

Чакахме да задремеш и да наченеш
подвига свой в земята хълмиста,
да привършиш лова и да въздъхнеш.

Тъмнеят твоите пръсти, заклещени
в облаци, докато опасно светът
се накланя, трайно разсеян.

ВЪЗБУДАТА НА ЯДРОТО

Прекосихме следата на паяка,
бяхме в бодливите сврачи гнезда,
препълнени, успокоени
под мократа шума бръшлянова.

И фунийките на мравояда – широки
и хлъзгави, отсъствието на вятъра,
нейде приседнал, изстиваше
покрай прелеза; релефът от камък

не беше вече обърнат на изток.
Трябваше бързо да се тълкува
кафявата локва край корена;

всичко, което проблясваше
и винаги беше свидетел, потъваше
в змиевиден въздушен тунел.

*Скалд – om Der Skalde (стар северен германски гуалект) – пътуващ средновековен поет от IX–XIII век.

**Весна
Ацевска**

Поетеса, разказвач и преводач. Завършила е филологическия факултет на Скопския университет. Работила е в хуманитарни дружества и във вестник „Република“. От 1992 г. е езиков редактор в Института за национална история в Скопие.

Стихосбирки: „Подготовка за представление“, „Скала за скок“, „Кот-ва за Ной“, „Безредие в огледалото“, „Кула в думата“, „Столистник“, „Мартинки“ (сборник). Романи за юноши: „Лабиринт“, „Скачила в зеле-

нилото“, „Рок-видри“. Преводи: „Калевала“, „Шахнаме“ от Фирдоуси, сръбски (Симон Симонович) и руски поети и поетеси (Ана Ахматова; Марина Цветаева) и др.

Награди: за стихосбирката „Столистник“ – „Братя Миладинови“ на Стружки вечери на поезията; за превода на „Калевала“ е удостоена с националната награда за превод „Григор Пърличев“. Поетски сборници ѝ са преведени на български, турски, румънски, сръбски, албански.

БЕЗРЕДИЕТО И РЪЦЕТЕ

Те никога не са сами.
Но кой стои зад тях? Кой?

Следователят открива без усилие
следа, която се въртят във кръг.

Кръгът е вече квадрат,
два метра в земята.

Във тъмнината все по-ясна
става неясността.

Преходът от там е лесен
за онези с нож и символ.

БЕЗКРАЯТ, БЕЗРЕДИЕТО И ТИ

Големият кит, безкрая!
Китът, който никога безредуето и ти
не сте го видели нито уловили.

Сънуваш както тѝ сънува:
кит, който отдавна плува
към крайната си спирка.
Китът спира, обръща се
отново изненадан.
Звездите падат, стапяйки се.
Две съвсем малки, все още сияйни
трептят на твоите ушички.